

Behovsdrevet forskning kan løfte vigtige, men svage forskningsområder?

Temanummer: Aktuelle problemstillinger i forskningen

På en række områder bidrager det eksisterende forskningssystem ikke til at forbedre praksis. Det gælder bl.a. inden for social- og uddannelsesområdet. Dette skyldes ikke mangel på gode ideer, men manglende strategi for gradvist at udvikle forskningen på disse felter og sikre den kritiske implementering. Artiklen skitserer en sådan langsigtet strategi, hvor en forstærket forskningsindsats går hånd i hånd med bedre implementering af veldokumenterede indsatser.

Indledning

I denne artikel opstilles en plan for at udvikle det danske forskningssystem, så det i højere grad bliver i stand til at løse konkrete samfundsproblemer på områder med svage forsknings- og udviklingstraditioner.

Hvis man sammenligner, hvad der foregår i dag i en svinestald, på en hospitalsafdeling eller i en højteknologisk industrivirksomhed, med, hvad der foregik for 10 år siden, så vil der være sket betydelige ændringer. Mange af disse ændringer kan føres tilbage til konkrete forskningsresultater. Det vil i alle tilfælde være indiskutabelt, at der er sket betydelige produktivits- og kvalitetsforbedringer.

Det er ikke så mærkeligt, når der både i Danmark og på globalt plan investeres enorme ressourcer i landbrugsforskning, i både basal og klinisk forskning og i naturvidenskabelig og teknisk forskning. Der er samtidigt inden for landbruget og sundhedsvæsenet over mange årtier investeret i organisationer og systemer, der arbejder systematisk for at omsætte forskningsresultater til bedre driftsløsninger. Det er ikke en opgave, man overlader til den enkelte landmand, læge eller hospitalsafdeling at stå alene med.

Ser man derimod på, hvad der foregår i en kommunes familieafdeling, hvor man prøver at hjælpe udsatte børn, eller i en kommunal pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR), der bør hjælpe skolebørn med bl.a. psykiske problemer eller i en matematikklasse, så er det tvivlsomt, om der er sket nogen fremskridt over de sidste 10 år.

Hvis man undersøger de konkrete aktiviteter og metoder, der anvendes disse steder, så vil man finde en tilfældig og alene punktvis kobling til de globalt set svage og spredte forskningsresultater, der findes på disse felter over de sidste 10 år.

Hvad skal der til for at gøre det bedre på disse områder?

ANDERS HEIDE
Forskningschef
TrygFonden¹

Tre væsentlige samfundsproblemer, der står i stampe

For at konkretisere diskussionen er de tre samfundsproblemer nedenfor skitseret i lidt flere detaljer.

Børn anbragt udenfor hjemmet. På den ene side bruger samfundet mere end 15 mia. kr. om året på dette område inkl. forebyggende foranstaltninger², samtidigt er børnenes forløb f.eks. med efterfølgende uddannelse, job mv. fortløbende ringe og uden tendens til at blive bedre. Deres løbende trivsel er ofte dårlig (Rambøll Management Consulting, 2018). Hertil kommer, at man bredt diskuterer, om vi overhovedet anbringer de rette børn og på det rigtige tidspunkt i deres udvikling (Hald Andersen & Fallesen, 2018).

Børn og unges mentale sundhed. Man kan diskutere, om den mentale sundhedstilstand blandt børn og unge bliver værre (Due et al, 2014), men at der er betydelige problemer, er hævet over enhver tvivl. Der er i runde tal 10-15 pct. af skolebørn og deres familier, der slås med angst, adfærdsproblemer, depressive symptomer mv. Det er områder, som kun sporadisk behandles i børne- og ungdomspsykiatrien eller i kommunalt regi. Det er igen et område, hvor der i praksis bruges betydelige ressourcer, f.eks. er der i runde tal ca. 1700 psykologer beskæftiget i den danske folkeskole³.

Forbedring af børn og unges matematiske færdigheder. Det har længe været et prioriteret mål i mange lande, herunder Danmark, at få forbedret børn og unges faglige niveau og interesse for bl.a. matematik og andre naturvidenskabelige fag. Det er tvivlsomt, om der, på trods af en del udviklingsaktiviteter, reelt sker fremskridt (Sundet, 2011)⁴, samtidigt med at netop færdigheder i at kunne håndtere tal og data bliver løbende vigtigere og vigtigere både på arbejdsmarkedet og som samfundsborger.

Samtidigt er der store forskningspotentialer

På mange veletablerede forskningsområder, f.eks. udvikling af nye medicin eller forædling af landbrugsafgrøder, findes der ikke længere lavthængende frugter (Bloom & et al, 2017). Der skal anvendes større og større forsknings- og udviklingsressourcer for at opnå resultater. Situationen er markant anderledes inden for de tre nævnte problemområder. Det er talrige, seriøse ideer, hvoraf en del er solidt afprøvet i lille skala med lovende resultater. Det er samtidig relativt nemt at få yderligere ideer til konkrete indsatser ved at kombinere og optimere indsatser, inddrage IT mv.

Det følgende er eksempler på potentielle lovende indsatser inden for de tre samfundsproblemer. Listen kan uden problemer ekspanderes.

Tabel 1: Eksempler på lovende indsatser inden for tre problemfelter

Anbragte børn	<p>Anvendelse af systematiske risikoscoringsredskaber, benyttelse af selvrapporterede oplysninger fra forældre og børn kombineret med kraftig forenkling og forkortning af nuværende udredningsmodel⁶.</p> <p>Specifikke tilbud til forældre med misbrugsproblemer eller med psykisk sygdom (dvs. baggrunden for en stor del af alle anbringelser) og dernæst behandling mhp. at lykkes som forældre.</p> <p>Udbredelse af enkle selvhjælpsbaserede forældretræningsprogrammer til familier med konflikter som forebyggende indsats.</p> <p>Via en IT-plattform at gennemføre løbende måling af trivsel hos anbragte børn koblet med hurtig målrettet støtte og rådgivning til plejefamilier.</p> <p>Systematisk gennemgang og forbedring af socialrådgivernes arbejdsforhold med henblik på at opnå langt højere anciennitet og færre skift af sagsbehandlere. Det er næsten umuligt at lave systematisk udvikling på et fagligt område, hvis det er præget af indskiftning af nyansatte med ingen eller meget få erfaringer.</p>
Mental sundhed blandt børn og unge	<p>Udvikling af en stepped care-indsats, hvor børn, unge og familier nemt kan få kvalificeret rådgivning ved angst, depressive symptomer og adfærdsproblemer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • I første omgang selvhjælp og rådgivning, evt. fra frivillige peers. • Dernæst enkel professionel rådgivning, støttet af internetbaserede indsatser. • Virker disse tiltag ikke, kan der iværksættes klassiske terapeutiske forløb. • Endelig er der mulighed for henvisning til specialiseret børne- og ungdomspsykiatrisk behandling. <p>Udvikling af forebyggelsesindsatser baseret på f.eks. bedre søvnmønstre, fysisk aktivitet etc.</p>
Matematik	<p>Tæt praksisnær træning af den enkelte lærer, f.eks. gennem videobaseret supervision.</p> <p>Udvikling af software, som præcist kortlægger, hvor deres færdigheder ligger, og dernæst hele tiden passende udfordrer eleverne for at sikre progression.</p> <p>Undersøge, om der findes særlige sproglige kompetencer hos mindre børn, der både er påvirkelige, og som samtidigt er forudsætninger for senere matematiske færdigheder.</p>

Men viden om indsatser er ikke nok

Det er værd at bemærke, at alle indsatserne i tabel 1 er forholdsvis komplekse interventioner, hvor det langt fra er nok at skabe ny viden om effekterne. Der er også et betydeligt behov for træning og viden om træning, så medarbejdere faktisk kan identificere målgruppen og levere indsatsen på rimeligt konsistent vis. Og der er behov for, at driftsorganisationerne indrettes, så de effektive indsatser understøttes.

Disse betragtninger kan sammenfattes i følgende model for at opnå effekter på befolkningsniveau:

$$\text{Effekt} = \text{Viden} \times \text{Træning} \times \text{Organisation}$$

Modellen er – som gode modeller – en måde at organisere tænkningen på et kompliceret område, ikke en realistisk beskrivelse af virkeligheden.

Det er ikke tilstrækkeligt at fremskaffe viden om, at en specifik indsats virker på en specifik målgruppe. Denne viden skal også kunne transformeres og videregives i form af *praksisnær træning* til praktikere. Det er urealistisk og derfor unfair at forvente, at fagpersoner med en grunduddannelse, hvad enten det er som lærer eller som psykolog, holder sig fagligt ajour, så de *af sig selv* praktisk anvender veldokumenteret viden. Selv blandt læger, hvor der er stærke normer, er det helt uoverkommeligt selv at følge med i den ofte svært fortolkelige forskningslitteratur, for slet ikke at tale om at omsætte den til klinisk arbejde. Der er i dag inden for sport, transport og sundhed udviklet en del viden om, hvilke træningsmetoder der kan få fagpersoner til at ændre adfærd, f.eks. simulationstræning, feedback, supervision mv. De anvendes imidlertid forholdsvis sjældent inden for bl.a. uddannelse og socialt arbejde.

Men selv den bedste viden og den bedste træning kan undergraves af organisatorisk dysfunktion; dårlige IT-systemer, uklare rammer, manglende påskønnelse af kvalitet, skiftende strategier, skæve prioriteringer osv. Det er derfor et selvstændigt forskningsfelt at udvikle bl.a. data om implementeringen af effektive indsatser og data om brugernes forløb, som driftsorganisationer i rimelig grad kan holdes ansvarlige for. På ledelsessiden er der behov for at fremme personer med kendskab til forskningsbaseret viden til chefstillinger og påskønne, når de bidrager til og stiller krav til forskning (Davies, Nutley, & Walter, 2011; Williams & et al., 2016).

Disse pointer kan måske illustreres med et eksempel fra netop psykologiske indsatser for børn. Der er i dag udviklet adskillige hundreder konkrete indsatser, hvoraf rigtigt mange er ganske veldokumenterede. De dækker dog typisk kun et problem og en målgruppe. Men på trods af al denne omfattende kliniske forskning er det bemærkelsesværdigt, at der ikke findes noget samfund, hvor veldokumenterede psykologiske indsatser er taget i bred og kvalificeret anvendelse på befolkningsniveau for børn og unge. Det skyldtes bl.a., at det er helt uoverkommeligt for driftsorganisationer og deres ansatte at gabe over mere end nogle få indsatser, hvis de skal leveres i god kvalitet. Verden har – lidt firkantet sagt – ikke brug for at udvikle yderligere psykologiske indsatser, men snarere for at den allerede kendte viden sammenfattes i fleksible indsatser, der kan omfatte flere typer problemer og nå brede målgrupper, kommer i anvendelse i stor skala og bakkes op af systematisk træning, dedikerede IT-systemer, løbende optimering af rekruttering og drift og fortsat kontakt til forskere og udviklere. Der er også store potentialer i at flytte større eller mindre dele af de kendte indsatser over på IT-platforme eller virtual reality, både så arbejdstidsforbruget reduceres, og man opnår muligheder for at skræddersy dele af indsatserne. Set fra et forskningsmæssigt synspunkt vil det også være langt lettere og mere perspektivrigt at samarbejde med organisationer, som allerede driver en velbeskrevet praksis i stor skala.

Tre aktør-perspektiver

Hvis der skal ske samlede forbedringer inden for de tre ovennævnte problemfelter, så er det relevant at analysere de incitament, der møder tre nødvendige aktører for behovsstyret forskning. De tre nødvendige aktører er:

- *Unge lovende forskere.* De skal ville og turde satse deres karriere på et område og ikke bare føle sig på gæstevisit.
- *Finansierende myndigheder og fonde.* De skal evne at satse langsigtet på projekter af høj kvalitet.
- *Driftsorganisationerne.* De skal se muligheder for faglig udvikling og stolthed i at løse deres opgaver bedre.

Er man et ungt kvikt hoved, hvor fristende er det så at satse på en karriere i at arbejde med de samfundsproblemer, der blev skitseret ovenfor? Det er nemt at få øje på mindre fristende aspekter. For det første er der ikke ret mange andre forskere, man kan samarbejde med eller få vejledning fra. Det er kritisk, da god forskning er en holdsport. For det andet mangler der på alle områderne i høj grad infrastruktur af relevante data og de tilhørende definitioner. Man rejser ud i et land, hvor man billedligt talt selv skal sørge for vand og strøm til forskningen. Dermed bliver forskningen dyr, besværlig og risikabel. For det tredje er der ikke en bare moderat stabil strøm af penge til seriøs forskning på disse problemfelter. I det omfang, der har været støtte fra f.eks. satspuljemidler, har der været en eksplicit øremærkning til ikke-forskning.

Hvis man kommer fra *forskningsfinansieringssystemet dvs. offentlige og private fonde*, så står man også med mindst fem problemer. For det første er der langt imellem projektansøgninger af solid metodisk kvalitet, udover hvad en gang imellem kan gennemføres af analyser af naturlige eksperimenter. Prøver man med dedikerede opslag, så får man ofte afløbsproblemer. Talentmassen er på felterne for begrænset, og erfarne forskere fra beslægtede felter, som måske kunne tiltrækkes, føler det er for usikkert at satse de mange arbejdstimer på ansøgninger og tilhørende potentielle karriereskift på et enkelt opslag. Dette hænger sammen med det andet problem, nemlig at kvalificerede projekter ofte er store, organisatorisk komplicerede og dyre, med budgetter på 5-50 mio. kr. Det skyldes, at man ofte er på jagt efter beskedne effektstørrelser, som kræver, at projekterne dimensioneres med deltagelse af hundreder af børn, familier, lærere og klasser for at opnå mere definitive resultater. Dette er igen flettet sammen med et tredje problem. De helt nødvendige effektstudier, hvor man prøver indsatser af i stor skala under naturalistiske betingelser, bør netop ikke være særligt kreative. De bør i stedet være solidt baseret på eksisterende viden og først og fremmest være fokuseret på implementering, langtidsopfølgning mv. Det er derfor bekvemt som mere klassisk forsker eller reviewer at rynke på næsen og sige, at der ikke rigtigt er noget innovativt i denne type projekter og udtrykke tvivl om, hvorvidt de mange millioner nu også leder til gode publiceringer. Det er i øvrigt en myte, at den meget anvendelsesorienteret forskning, der drøftes i denne artikel, ikke kan opnå toppublicering. Hvis man kan levere resultater – faktisk selv nul-resultater – på befolkningsniveau

inden for væsentlige problemer, så står spalterne åbne i toptidsskrifter, også selv om indsatserne alene består af kendte ideer. Se f.eks. Morthorst & et al., 2012 og Allen, 2011. Endelig spiller det måske også ind, at dem, der virkelig vil vinde ved forskning på de tre felter, typisk tilhører samfundets mindre privilegerede. Der er ikke rigtigt noget pres fra brugere, fagfolk eller politikere udover nogle uforpligtende formuleringer om, at det er godt at være mere evidensbaseret. Det er en anden historie, hvis farma-industrien, kræftafdelingerne eller fortalene for fri forskning for den sags skyld hæver stemmen i den forskningspolitiske debat. Problemfeltet matematikundervisning stiller dog et vist spørgsmål ved denne forklaring. Her er der faktisk stor opmærksomhed fra magtfulde interesser uden, at det har medført et løft i forskningen.

Tager man *driftsorganisationernes* – dvs ansvarlige fagfolk og deres chefer – perspektiv, så har de også gode grunde til at være mere indifferente end begejstrede for at deltage i forskning og udvikling. For det første er der – i modsætning til sundhedsvæsenet – ikke regulær prestige eller belønning for ansatte eller chefer i at bidrage til forskning. Næppe nogen kommunal eller statslig chef inden for social- og uddannelsesområdet er blevet forfremmet, fordi vedkommendes organisation har indgået i forskning, uanset hvor succesfuld den har været. Når rigtig mange alligevel stiller op og deltager i forskningsprojekter, så hænger det på venlig nysgerrighed, som imidlertid hurtigt kan blive tilsidesat af andre hensyn. For det andet er der endnu ikke særligt stærke selvkritiske faglige normer for at følge, hvad der trods alt findes af veldokumenterede indsatser. Der er få erfaringer med at opleve større faglig stolthed og taknemmelig fra brugerne ved, at man følger velorganiserede og veldokumenterede indsatser. For det tredje mangler der – med enkelte undtagelser inden for uddannelsesområdet – målesystemer, som holder øje med udviklingen; så man får typisk heller ikke problemer med dårlige resultater. Det er bemærkelsesværdigt, at målesystemerne (f.eks. nationale tests) opfattes som centrale opfindelser, ofte med moderat lokal accept. Igen er kontrasten til sundhedsområdet slående. Her er der inden for den seneste generation på initiativ fra fagfolk opbygget talrige kliniske databaser, som i mange tilfælde har dokumenteret fremskridt og dannet platform for solid forskning. Endelig, og i modsætning til f.eks. landbruget, så vil de økonomiske gevinster ved at levere en bedre indsats typisk ikke tilfalde driftsorganisationen, men derimod borgerne, andre dele af den offentlige sektor eller bare et fjernt finansår.

Krav til behovsstyret forskning

Ud fra gennemgangen af disse tre aktørperspektiver kan man udlede en række nye krav til forskningssystemet, hvis sandsynligheden skal øges for, at forskningen får positiv og varig effekt på praksis.

Der er brug for:

Partnerskaber med brugerne. Der er brug for at ændre på, hvem det egentlig er, som stiller forskningsspørgsmålene. Her er der brug for processer, der sikrer et solidt og bredt input fra brugerne og praktikerne i samarbejde med forskerne

på et felt, så spørgsmålene faktisk vedrører væsentlige problemer og samtidigt har en karakter, så de kan guide forskningen. Der er bl.a. i regi af James Lind Alliance i England under overskriften Priority Setting Partnerships udviklet en betydelig erfaring i at gennemføre processer med at kortlægge usikkerheden for brugere og praktikere og manglende forskningsmæssig viden på et felt. Informeret af disse usikkerheder anmodes et stort antal brugere, praktikere og forskere om at formulere forskningsspørgsmål. Herfra dannes en bruttoliste. I denne fase indgår ofte flere tusinde brugere og spørgsmål, som så går videre i en prioriteringsproces, der bl.a. omfatter et nyt survey af brugerne.

Eksempel fra Storbritannien på top 10 forskningsspørgsmål inden for børn og unges mentale sundhed

1. Kan screening af børn og unge bruges til tidlig identifikation af psykiske problemer, og i givet fald, hvad ville være den bedste måde at udføre den på?
2. Hvordan kan unge være mere involverede i beslutninger om deres behandling for mentale sundhedsproblemer?
3. Hvordan kan Børne- og Ungdomspsykiatrien, skoler, kommunale sundheds- og sociale afdelinger arbejde sammen på en mere effektiv måde for at forbedre børns og unges mentale sundhed?
4. Hvad er de mest effektive tidlige interventioner eller strategier for tidlig intervention til at støtte børn og unge for at forbedre resiliens?
5. Hvilke tiltag er effektive til at forhindre, at børn og unge på ventelister oplever yderligere forringelse af deres mentale sundhed?
6. Hvilke metoder kan forældre bruge til at identificere, at deres barns mentale sundhed forværres?
7. Hvilke indgreb er effektive for selvmordstruede unge?
8. Hvordan påvirker familiemæssige forhold, forældrenes holdninger til mental sundhed og forældres adfærd behandlingsresultaterne for børn og unge med mentale sundhedsproblemer (både positivt og negativt)?
9. Hvad er de mest effektive selvhjælpsressourcer, -tilgange eller teknikker for børn og unge med mentale sundhedsproblemer?
10. Hvad er den mest effektive måde at optræne lærere og andet personale på i skoler og ungdomsuddannelser, så de opdager tidlige tegn på mentale sundhedsproblemer hos børn og unge?

Kilde: McPin Foundation Right People Right Questions <http://mcpin.org/cyp-research-priorities/> i samarbejde med James Lind Alliance. Oversættelsen er tilpasset danske forhold.

Processen ender med 10-25 topprioriterede forskningsspørgsmål⁶. Disse spørgsmål er typisk ikke specifikke forskningsspørgsmål for konkrete forskningsprojekter, men kan inspirere forskere og indgå med betydelig vægt i vurderingsprocessen hos offentlige og private fonde.

Støtteorganisationer. Der er brug for at danne selvstændige organisationer, som kan gennemføre træning og anden understøtning af indsatser i driftsorganisationerne. Implementeringsforskeren Dean Fixsen anvender den amerikanske betegnelse *purveyor organizations*, som han har identificeret som en nødvendig betingelse for implementering (Fixsen & et al, 2010). Driftsorganisationerne kan ikke, selv i f.eks. meget store kommuner, påtage sig at være fagligt selvkørende med den nødvendige optræning, systemunderstøttelse, løbende tilpasning, kontakt til forskere mv. I landbruget har man investeret massivt i denne type støtteorganisation i form af landbrugskonsulenter. Hvis man ikke

er villig til at opbygge disse støtteorganisationer, så undergraves implementeringen, og man sætter nemt størstedelen af effekten af en indsats over styr. Støtteorganisationer bør være non-profit, bl.a. for at være åbne for metodisk solid udvikling og justering af de indsatser, som de understøtter. Indsatser, træningsmanualer osv. skal være public domain. Støtteorganisationer kan i første omgang udvikles som »research contract organizations«, der kan organisere afprøvningen af indsatser i stor skala. Derfra er der en logisk udvikling i at vedligeholde træning, støttesystemer og gennemføre supplerende projekter. Støtteorganisationer kan danne karriereveje både for ambitiøse praktikere, fagligt engagerede chefer og forskere, som måske hellere vil organisere end forske. Der er i høj grad brug for at udvikle alternative karriereveje for ph.d'ere på disse områder, så områderne kunne blive mere attraktive for unge forskere. Støtteorganisationer vil være særdeles attraktive partnere for forskere, fordi de i høj grad kan friholde forskerne fra det store og ikke meriterende arbejde med at organisere gennemførelsen af forskningsprojekter. Støtteorganisationer kan logisk placeres tæt på uddannelsen af fagfolk (professionshøjskoler og universiteter), men det er afgørende, at praktikere også har en høj grad af indflydelse.

Dataunderstøtning. Der bør gives varig støtte til udvikling af bedre data på hvert område. Det gælder både fangst af eksisterende driftsdata og data baseret på oplysninger fra brugerne, f.eks. om deres trivsel. Dataunderstøtning omhandler også arbejde med at etablere klarere og mere konsistent definitioner. Rige datasæt giver dramatisk øgede muligheder både for at undersøge naturlige eksperimenter og for med få midler at lave de afgørende langtidsopfølgninger på indsatserne. Der er dermed ikke tale om flere og nye registreringskrav til praktikerne, men snarere om at flytte en del af deres arbejde over på brugerne. Igen bør princippet om public domain gælde. Når brugerne bedes om at bidrage, skal det være, fordi de derved bidrager til at kvalitetssikre den indsats til selv får og for at udvikle bedre indsatser for kommende brugere. Data bør derfor være i fælles ressourcer som Danmarks Statistisk eller i databaser, der er tilgængelige for alle med legitime projekter.

Tålmodighed og kontinuitet. Det tager ganske enkelt årtier at opbygge forskningsmiljøer, herunder lokke forskere til at skifte karrierevej. Det tager let 3-5 år at planlægge, gennemføre og lære af store projekter. Støtteorganisationer og dataindsamling kræver også tid til at udvikle sig. I disse lange perioder skal der være en rimelig stabil ressource-tilgang. Hvis man her insisterer på at skynde sig, så opnår man højst sandsynligt præcist ingen effekt.

Som et sidste punkt er der selvsagt også brug for *ressourcer*, f.eks. i størrelsesordenen 1-2 pct. af driftsudgifterne på et område. I det store samfundsregnskab og i betragtning af de samlede betydelige potentielle produktivitetsgevinster er det overskuelige investeringer, i forhold til f.eks. rammerne for De Frie Forskningsråd vil det være betydelige beløb.

Et konkret forslag

De ovennævnte mere generelt formulerede ambitioner kan indfries med følgende mere konkrete forslag til organisering og virkemidler.

Der etableres en 12-15-årig fond, der får en selvstændig bestyrelse med bl.a. udenlandske medlemmer, domineret af forskningskyndige og med kommunale og statslige deltagere. Der bør selvsagt være et fagligt stærkt sekretariat. Inden for området anbragte børn vil en økonomisk ramme på i de første år 50 mio. kr. stigende til f.eks. 150 mio. kr. være passende. Disse beløb er under en pct. af de nuværende driftsomkostninger.

Fondens overordnede opgave skal – f.eks. indenfor området anbragte børn – defineres politisk i retning af at forbedre effekter af anbringelser, forebyggende foranstaltninger mv., bedre trivsel blandt anbragte børn og bedre uddannelses- og arbejdsmarkedsresultater.

Fonden kan i denne forbindelse:

- Støtte forskningsprojekter af høj metodisk kvalitet, som vil afprøve effekten af konkrete og lovende indsatser. Disse indsatser skal efterfølgende være i public domain og skal frit kunne bruges af andre.
- Støtte talentudvikling af unge forskere og samarbejde med udenlandske forskningsmiljøer.
- Etablere partnerskaber med brugerne, praktikere mv. med henblik på at identificere de vigtigste forskningsspørgsmål.
- Støtte systematisk dataindsamling, med henblik på dannelse af faglige databaser om både indsatser, processer og outcomes. Der skal være særlig vægt på at indsamle systematiske data fra brugerne.
- Gennemføre kortlægning af videnshuller på området og kritiske gennemgange af udokumenteret arbejdskrævende praksis på feltet.
- Indgå i dialog med det politiske system om evt. dispensationer fra lovgivning, udvikling af uddannelsen af praktikere mv.
- Støtte etableringen af støtteorganisation.
- Stå vagt om et public domain-princip omkring data, indsatser mv.

Med henblik på langsigtet opbygning af især forskningsmiljøer kan det være relevant at anvende virkemidler som f.eks. grundigt begrundede afslag fra internationale reviewere og mulighed for genansøgning, hvis ansøgere har indsendt lovende, men ikke helt overbevisende ansøgninger. I forbindelse med selve bedømmelsen af ansøgninger bør der arbejdes med at inddrage brugere og praktikere i bedømmelsen. Der bør være særlig vægt på, at projekter kan faseopdeles i pilotstudier, ideel effekt-evaluering (efficacy studier) og realistisk effekt-evaluering (effectiveness studier) samt indlejring i støtteorganisationen. Der bør være en regel om, at gennemfører man en vellykket fase, står man stærkt til at få midler til at fortsætte.

Sådanne arbejdsbetingelser vil kraftigt øge sandsynligheden for både at tiltrække og frem for alt fastholde nye forskningstalenter og mere erfarne for-

skere fra beslægtede områder, for slet ikke tale om udenlandske forskere. Det vil gøre det sandsynligt, at der kan leveres forskning af meget høj international kvalitet, som ikke blot vil være relevant for praksis, men som faktisk bliver til praksis til gavn for brugerne.

Hvor tæt er Socialministeriets Udviklings- og Investeringsprogram på anbefalingerne i denne artikel?

I satspuljeaftalen for 2017 blev der afsat en kvart milliard over fire år til at opnå bedre resultater af kommunernes indsats for socialt udsatte voksne og ca. 184 millioner kroner til indsatser over for børn og unge med mistrivsel og psykisk sårbarhed.

Programmerne løber i tre spor:

- 1) Et udviklingsspor, hvor der udvikles og afprøves nye virksomme og omkostningseffektive indsatser, som har vist lovende resultater og efterspørges af kommunerne i deres tilbud.
- 2) Et udbredelsestør, som blandt andet skal støtte kommunerne i at omlægge deres tilbud til metoder og indsatser, der allerede er påvist gode effekter af.
- 3) Et dataspor, hvor der investeres i data og videnskilder, der understøtter viden om, hvad der virker.

Det er forholdsvis detaljeret specificeret, hvilke områder og i flere tilfælde indsatser der skal arbejdes med. Programmerne styres af ministeren efter indstilling fra en faglig styregruppe med repræsentanter fra kommuner, praktikere og uddannelses- og forskningssektoren.

Sammenlignet med tidligere satspuljeaftaler er programmerne klare fremskridt med – i hvert fald på overskriftsplan – vægt på både udvikling, implementering og data. Der er især stor vægt på import og implementering af udenlandske programmer. Implementeringen gribes også væsentligt mere systematisk an end tidligere tiders vægt på lokal opfindsomhed. Der er skridt i retning af opbygning af en støtteorganisation i regi af Socialstyrelsen. Der er også virkelig mange ressourcer til programmerne. Så langt så godt. Men udviklingssiden af programmerne ligger ikke op til, at projekterne skal have forskningsmæssig kvalitet. Der er hverken opstillet krav, procedurer eller organisation, der kan sikre dette. I stedet vil man satse på såkaldt lovende praksis, hvilket verden har til gode at se så meget som et eksempel på bliver omsat til klart definerede og velafprøvede indsatser. Det er heller ikke muligt at se, om datasporet medfører systematisk og kvalificeret datafangst, ligesom sikring af tilgængeligheden af data ikke er nævnt. Der er ingen tegn på brugerinddragelse. Der arbejdes på at opbygge en socialøkonomisk investeringsmodel (SØM), men den vil være afhængig af, at man har realistiske estimer af effektstørrelserne. Man vil ikke understøtte den forskning, der kan skabe danske estimer, og man har kun ringe grundlag til at vurdere realismen i eventuelle udenlandske effektstørrelser. Det er bemærkelsesværdigt, at det eneste konkrete eksempel på en SØM-beregning netop er baseret på et større veldesignet dansk universitetsledet forskningsprojekt (MI/KAT-GO) indenfor stofmisbrugsbehandling. Endelig er programmet så kortvarigt, at det næppe vil have nogen opbyggende effekt på forskningsmiljøer. Så ved at skynde sig, er resultatet, at vi i 2021 og efter at have brugt 400 mio. kr. fortsat står uden danske bidrag til forskningen og uden egentlige forskningsmiljøer. Måske har vi en relativ god implementering af udenlandske programmer, men vi vil knap vide det.

Kilde:

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/dokumenterede-metoder-voksne-og-handicap/udviklings-og-investeringsprogrammet>

Noter

1. Artiklens synspunkter er alene forfatterens, ikke TrygFondens
2. <http://www.statistikbanken.dk/10378>
3. <https://www.dp.dk/om-dp/foreningen-i-tal/>
4. <http://www.oecd.org/denmark/pisa-2015-denmark.htm>
5. Der er formentlig sket fremskridt i form af den såkaldte ICS (Integrated Children's System), der er integreret i IT-systemet DUBU, som anvendes af næsten alle kommuner i Danmark. Men der er ikke lavet seriøse afprøvninger af, hvorvidt systemet faktisk skaber ensartethed og kvalitet i sagsbehandlingen. Det er heller ikke undersøgt, hvordan ICS-systemet klarer sig overfor udredninger baseret på systematisk selvrapportering eller interviews. Det er de metoder, der i dag anvendes inden for psykologi og psykiatri, hvor det er veldokumenteret, at de fungerer bedre end mindre strukturerende metoder.
6. Se <http://www.jla.nihr.ac.uk/jla-guidebook/>

Referencer

- Allen, J.P. (2011). An Interaction-Based Approach to Enhancing Secondary School Instruction and Student Achievement. *Science* vol 333(6045), s. doi: 10.1126/science.1207998.
- Bloom, N., & et al. (2017). Are Ideas Getting Harder to Find? *NBER Working Paper No. 23782*.
- Davies, H., Nutley, S., & Walter, I. (2011). Evidence and the Organization. *Samfundsøkonomen nr 1 marts*, s. 48-52.
- Due, P., & et al., (2014). *Børn og unges mentale sundhed*. København: Vidensrådet for Forebyggelse – http://www.vidensraad.dk/sites/default/files/vidensraadforebyggelse_boern-og-unges-mentale-helbred_digital_01_0.pdf.
- Fixsen, D., & et al. (2010). Implementation of Evidence-Based Treatments for Children and Adolescents. I J. Weisz, & A. Kazdin, *Evidence-Based Psychotherapies for Children and Adolescents 2. ed* (s. 435-450). New York: The Guildford Press.
- Hald Andersen, S., & Fallesen, P. (2018). *Når man anbringer et barn II – Årsager, effekter af anbringelsesforanstaltninger og konsekvenser*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Morthorst, B., & et al. (345 2012). Effect of assertive outreach after suicide attempt in the AID (assertive intervention for deliberate self harm) trial: randomised controlled trial. *British Medical Journal*, s. <https://www.bmj.com/content/345/bmj.e4972>.
- Rambøll Management Consulting. (2018). *Anbragte børn og unges trivsel 2018*. København: https://socialministeriet.dk/media/19438/rapport_anbragte_boern_og_unges_trivsel_2018_.pdf.
- Sundet, J. (2011). Forandringer i gennemsnitlig IQ i Skandinavien. Flynn-effektens vekst og fall. *Samfundsøkonomen nr 4 oktober*, s. 27-35.
- Williams, N., & et al. (2016). Mechanisms of Change in the ARC Organizational Strategy: Increasing Mental Health Clinicians' EBP Adoption Through Improved Organizational Culture and Capacity. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research* vol 44(2), s. 269-283 doi: 10.1007/s10488-016-0742-5.